ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಮೂಹ ಜಮಖಂಡಿ

ಹತ್ತನೆಯ ತರಗತಿಯ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡದ ವ್ಯಾಕರಣಾಂಶಗಳ ಸಂಗ್ರಹ

ಸಂಗ್ರಹ - ಶ್ರೀ ಡಿ . ವ್ಹಿ .ಹಿರೇಮಠ , ಎಂ.ಎ , ಬಿ.ಇಡಿ, ಡಿ.ಎಫ್.ಎ.
ಶ್ರೀ ಆರ್.ಎಸ್.ಅವಟಿ , ಎಂ.ಎ. ಬಿ.ಇಡಿ

ಪರಿವಿಡಿ

ಕ್ರ.ಸಂ	ವಿಷಯ	ಪು.ಸಂ
೦೧	ವರ್ಣಮಾಲೆ	೩
೦೨	ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳು	೩
೦೩	ಸಂಧಿಗಳು	೩-೪
೦೪	ತತ್ಸಮ – ತದ್ಭವ	೪-೫
೦೫	ಸಮಾಸಗಳು	೫-೫
೦೬	ಅನ್ಯದೇಶ್ಯ ಪದಗಳು	೬-೬
೦೭	ತದ್ಧಿತಾಂತಗಳು	೬-೭
೦೮	ಕೃದಂತಗಳು	೭
೦೯	ದ್ವಿರುಕ್ತಿ	೭
೧೦	ಜೋಡುನುಡಿ	೭-೮
೧೧	ಅವ್ಯಯ	೮
೧೨	ನಾಮಪದ	೮-೯
೧೩	ಸರ್ವನಾಮ	೯-೧೦
೧೪	ಕ್ರಿಯಾಪದ	೧೦
೧೫	ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು	೧೦
೧೬	ಲೇಖನ ಚಿಹ್ನೆಗಳು	೧೧
೧೭	ವಾಕ್ಯ ಪ್ರಭೇದಗಳು	೧೧-೧೨
೧೮	ಅಲಂಕಾರ	೧೨-೧೫
೧೯	ಛಂದಸ್ಸು	೧೫-೧೯

೧) ವರ್ಣಮಾಲೆ

ಅ) ಸ್ವರಗಳು (೧೩)

ಅ ಆ ಇ ಈ ಉ ಊ ಋ ಎ ಏ ಐ ಒ ಓ ಔ

* ಹ್ರಸ್ವ ಸ್ವರಗಳು (೬)–ಅ ಇ ಉ ಋ ಎ ಒ

*ದೀರ್ಘ ಸ್ವರಗಳು (೭)–ಆ ಈ ಊ ಏ ಐ ಓ ಔ (ಸಂಧ್ಯಕ್ಷರಗಳು – ಐ ಔ)

ಬ) ವ್ಯಂಜನಗಳು (೩೪)

* ವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನಗಳು (೨೫)

ಕ್ ಖ್ ಗ್ ಘ್ ಙ್ (ಕಂಠ್ಯಾಕ್ಷರಗಳು)

ಚ್ ಛ್ ಜ್ ಝ್ ಞ್ (ತಾಲುವ್ಯಾಕ್ಷರಗಳು)

ಟ್ ಠ್ ಡ್ ಢ್ ಣ್ (ಮೂರ್ಧನ್ಯಾಕ್ಷರಗಳು)

ತ್ ಥ್ ದ್ ಧ್ ನ್ (ದಂತ್ಯಾಕ್ಷರಗಳು)

ಪ್ ಫ್ ಬ್ ಭ್ ಮ್ (ಓಷ್ಠ್ಯಾಕ್ಷರಗಳು)

* ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳು – ಕ್ ಚ್ ಟ್ ತ್ ಪ್ , ಗ್ ಜ್ ಡ್ ದ್ ಬ್

* ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳು – ಖ್ ಛ್ ಠ್ ಥ್ ಫ್ , ಘ್ ಝ್ ಢ್ ಧ್ ಭ್

* ಅನುನಾಸಿಕಗಳು – ಙ್ ಞ್ ಣ್ ನ್ ಮ್

* ಅವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನಗಳು – ಯ್ ರ್ ಲ್ ವ್ ಶ್ ಷ್ ಸ್ ಹ್ ಳ್

ಕ) ಯೋಗವಾಹಗಳು – ಅನುಸ್ವಾರ ಂ

ವಿಸರ್ಗ ಃ

೨) ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳು

★ ಸಜಾತಿಯ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳು

ತಮ್ಮ , ಎನ್ನ , ಹಣ್ಣು , ಮೆಚ್ಚು ,ಅಪ್ಪ , ಅಕ್ಕ , ಅಜ್ಜ , ಕಜ್ಜ .

★ ವಿಜಾತಿಯ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳು

ಸೂರ್ಯ , ಶ್ರಮಣಿ , ಲಕ್ಷ್ಮಣ , ಪುತ್ರ , ಪ್ರವೇಶ ,ಹೊಗಳ್ತೆ ,ಸದ್ಗುಣ ,ಅಗ್ನಿ .

೩) ಸಂಧಿಗಳು

* ಲೋಪ ಸಂಧಿ

ಊರೂರು , ಬಲ್ಲೆನೆಂದು , ಮಾತಂತು ,ಸಂಪನ್ನರಾದ ,ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ , ಈಗೀಗ ,ಕಾಣಲಾಗದು ,ತಪ್ಪಲೀಯದೆ ,ತಕ್ಕನಿತು , ಪೂಲ್ದೆಡೆ , ಇರುಳಳಿದು ,ತೆರೆದಿಕ್ಕುವ , ಮನದೊಳಗೆ , ಚರಿಸುತದ್ವರದ , ಲೇಖನವನೋದಿ , ತೆಗೆದುತ್ತರೀಯಮ್ , ಬೇಡಬೇಡರಸುಗಳ , ನಿಂತಿರ್ದನು ,ಕಾದಾಟದಾಟ , ಆದನೆಂಬ , ನೆತ್ತರೊಂದೆ ,ಜೀವತೆತ್ತವರು , ಬಂದಲ್ಲದೆ , ಮನದೊಳಗೆ .

* **ಆಗಮ ಸಂಧಿ**

ಕೈಯನ್ನು , ಮಳೆಯಿಂದ ,ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ , ಮರವನ್ನು , ಮಗುವಿಗೆ , ಭೇದವಿಲ್ಲ , ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ,ಭೇದವಾಗಿ , ಶವವಾದವು , ಮನೆಯೊಳಗೆ ,ಗಡಿಯಿಲ್ಲ ,.

* **ಆದೇಶ ಸಂಧಿ**

ಮಳೆಗಾಲ , ಮೈದೋರು , ಬೆಂಬತ್ತು , ಕಡುವೆಳ್ಪು , ಮೆಲ್ವಾತು , ಕೈವಿಡಿದು , ಧೃತಿಗೆಟ್ಟು , ಪೋಗಲ್ವೇಳ್ಕುಂ , ಹೊಸಗಾಲ , ಬಲ್ಗಯ್ಯ , ಬಿಲ್ಗೊಂಡು ,ಪೂದೋಟ , ಒಳಗಣ್ಣು , ಬಾಗಿಲುಗಟ್ಟಳೆ ,ತೇಜಗೆಡೆ ,ಮತಿಗೆಟ್ಟು , ವಿಸ್ಮಯಂಬಟ್ಟು .

* **ಸವರ್ಣದೀರ್ಘ ಸಂಧಿ**

ಮಹಾತ್ಮ , ಗಿರೀಶ , ಸುರಾಸುರ ,ವಧೂಪೇತ , ಸಕಳಾಚಾರ್ಯ , ಚಂದ್ರಾರ್ಕ ,ಜಿನಾಲಯ ,ನಿಜಾಶ್ರಮ ,ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ , ರಾಮಾಯಣ , ಪರಮಾನಂದ ,ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ , ವದನಾರವಿಂದ , ಪ್ರಾಣಾಹುತಿ .

* **ಗುಣಸಂಧಿ**

ದೇವೇಂದ್ರ , ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ , ಸೂರ್ಯೋದಯ , ಮಹರ್ಷಿ , ಮಹೇಶ, ಮಂಡಳೇಶ್ವರ , ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ , ನವೋದಯ , ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ , ಜ್ಞಾನೋದಯ ,ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ , ಮಹೋನ್ನತ , ಶತಮಾನೋತ್ಸವ , ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ , ಪಂಚೇಂದ್ರೀಯ .

* **ವೃದ್ಧಿ ಸಂಧಿ**

ಏಕೈಕ , ಜನೈಕ್ಯ , ವನೌಷಧಿ , ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ .

* **ಜಶ್ತ್ವ ಸಂಧಿ**

ವಾಗ್ದೇವಿ , ಅಜಂತಾ ,ಷಡಾನನ , ದಿಗಂತ ,ಅಬ್ಧಿ , ಸದ್ವಂಶ , ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ .

***ಯಣ್ ಸಂಧಿ**

ಮನ್ವಂತರ ,ಅತ್ಯವಸರ ,ಜಾತ್ಯತೀತ , ಕೋಟ್ಯಧೀಶ್ವರ , ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ , ಅತ್ಯಂತ , ಗತ್ಯಂತರ.

* **ಶ್ಚುತ್ವ ಸಂಧಿ**

ಪಯಶ್ಶಯನ , ಶರಚ್ಚಂದ್ರ , ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿ ,ಬೃಹಚ್ಛತ್ರ , ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ .

***ಅನುನಾಸಿಕ ಸಂಧಿ**

ಷಣ್ಮುಖ ,ಸನ್ಮಾನ ,ವಾಙ್ಮಯ ,ಉನ್ಮಾದ , ತನ್ಮಯ , ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾ .

೪) ತತ್ಸಮ – ತದ್ಭವ

ದೃಷ್ಟಿ – ದಿಟ್ಟಿ	ತಪಸ್ವಿ – ತವಸಿ	ಗ್ರಹ – ಗರ
ವಿಜ್ಞಾನ – ಬಿನ್ನಾಣ	ಮುಖಶಾಲೆ –ಮೊಗಸಾಲೆ	ದಾತೃ – ದಾತಾರ
ವಿಜ್ಞಾಪನೆ – ಬಿನ್ನಹ	ಸಾಮಂತ – ಸಾವಂತ	ಸುಧೆ – ಸೊದೆ
ಅಮೃತ – ಅಮರ್ದು	ತಟ – ತಡಿ	ವರ್ಷ – ವರುಸ
ಶ್ರೀ – ಸಿರಿ	ರಾಯ – ರಾಜ	ವೀರ –ಬೀರ
ಭಕ್ತ – ಭಕುತ	ವ್ಯಾಘ್ರ – ಬಗ್ಗ	ದಿಶಾ – ದೆಸೆ
ಚಂದ್ರ – ಚಂದಿರ	ವಂಶ – ಬಂಚ	ಸ್ಥಾನ – ಠಾಣ
ಯಶ – ಜಸ	ಪಟ್ಟಣ – ಪತ್ತನ	ಕಾರ್ಯ – ಕಜ್ಜ
ವ್ಯಯ – ಬೀಯ	ಕೋಕಿಲಾ – ಕೋಗಿಲೆ	ವ್ಯಾಪಾರಿ – ಬೇಹಾರಿ

ಸಂದೇಹ – ಸಂದೇಯ	
ಪುಣ್ಯ – ಹೂನ್ಯ	
ಬ್ರಹ್ಮ – ಬೊಮ್ಮ	
ಕಲಶ – ಕಳಸ	
ವಂಧ್ಯಾ – ಬಂಜೆ	
ಕುಠಾರ – ಕೊಡಲಿ	
ಶುನಕ – ಸೊಣಗ	
ಯುದ್ಧ – ಜುದ್ದ	

ಕಾವ್ಯ – ಕಬ್ಬ
ಕಣೆ –ಗಣೆ
ಶಶಿ – ಸಸಿ
ಅಂಕುಶ — ಅಂಕುಸ
ವಿದ್ಯಾಧರ – ಬಿಜ್ಜೋದರ
ಪಾದುಕಾ – ಹಾವುಗೆ
ಅಟವಿ – ಅಡವಿ
ಯಜ್ಞ – ಜನ್ನ

ದೀವಿಗೆ – ದೀಪಿಕಾ
ಪಕ್ಷಿ – ಹಕ್ಕಿ
ಶಿರ – ಸಿರ
ದ್ಯೂತ – ಜೂಜು
ವೈಶಾಖ – ಬೇಸಗೆ
ಅರ್ಕ – ಎಕ್ಕ
ಪ್ರಸಾದ – ಹಸಾದ
ರಕ್ತ –ರಕುತ

೨೮) ಸಮಾಸಗಳು

★ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ

ಬೆಟ್ಟದಾವರೆ , ತಲೆನೋವು , ಅರಮನೆ ,ದೈವಭಕ್ತಿ ,ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹ , , ಪೂದೋಟ , ಕಾಲುಬಳೆ .

★ ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸ

ಇಮ್ಮಾವು , ಮೆಲ್ಲಾತು , ಹೊಸಗನ್ನಡ , ಅತಿಕುಟಿಲ , ಕಟ್ಟೇಕಾಂತ , ಪೆರ್ಮಗ ,ಪೆರ್ಮರ , ನಲ್ಗುದುರೆ , ಹೆದ್ದೊರೆ , ಬೆಳದಿಂಗಳು .

★ ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸ

ಮೂಗಾವುದ , ಮುಕ್ಕಣ್ಣು , ಸಪ್ತಸ್ವರಗಳು ,ಒಂದೇಟು , ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ .

★ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ

ಹಣೆಗಣ್ಣ , ಮುಕ್ಕಣ್ಣ , ಚಕ್ರಪಾಣಿ , ಘಟಸಂಭೂತ , ಗಾಂಡೀವಿ , ಪವನನಂದನ , ಇನತನೂಜ , ದನುಜರಿಪು ,ಮುರಾರಿ , ರಾಜೀವಸಖ , ಅಬ್ಜೋದರ . ಮದಾಂಧ , ಮೇದಿನಿಪತಿ.

★ ಅಂಶಿ ಸಮಾಸ

ಅಂಗೈ , ಹಿಂದಲೆ ,ಕಡೆಗಣ್ಣು , ಮುಂಗೈ , ನಡುರಾತ್ರಿ ,ನಟ್ಟಡವಿ .

★ ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ

ಗಿರಿವನದುರ್ಗಗಳು , ಕರಿತುರಗರಥಗಳು ,ಹನುಮಭೀಮರಾಮ ,ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು , ಮಾದ್ರಮಾಗಧಯಾದವರು , ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಬಾವಿಗಳು .

★ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ

ಮೈಮುಚ್ಚು , ಕಣ್ದೆರೆ , ಕಂಗೆಡು , ಕೈಕೊಳ್ಳುದು , ಧನಹರಣ , ಸಾಕ್ಷಿಮಾಡಿ , ಬಲವಂದು ,ಸೊಲ್ಗೇಳಿ , ಬಿಲ್ಗೊಂಡು, ಬಿಲ್ದಿರುವನೇರಿಸಿ , ಮೈಮುರಿ .

★ ಗಮಕ ಸಮಾಸ

ಆ ಕಲ್ಲು , ಈ ಬೆಕ್ಕು , ನೆಯ್ದುವಸ್ತ್ರ .

೦೬) ಅನ್ಯದೇಶ್ಯ ಪದಗಳು

* ಗ್ರೀಕ್ ಮತ್ತು ರೋಮನ್

ದಮ್ಮಡಿ	ದಮ್ಮ	ದಮಡಿ	ದೀನಾರ	ಗದ್ಯಾಣ

* ಫಾರ್ಸಿ (ಪರ್ಷಿಯನ್)

ಅಬಕಾರಿ	ರಸ್ತೆ	ದವಾಖಾನೆ	ಚೌಕಾಷಿ	ಜಮೀನು	ಅಜಮಾಯಿಸಿ
ಆಮದು	ದಲ್ಲಾಳಿ	ಮಸಲತ್ತು	ಕಾರಕೂನ	ದಿವಾನ	

* ಅರಬ್ಬಿ

ಅಮಾನತು	ಅಸಲು	ಇನಾಮು	ಕಾಯ್ದೆ	ಗಲೀಜು	ತಕರಾರು
ತರಬೇತು	ನಕಲಿ	ಸಾಹೇಬ			

* ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್

ಮೇಜು	ತಂಬಾಕು	ಅನಾನಸು	ಸಾಬೂನು	ಆಸ್ಪತ್ರೆ	ಚೊಂಬು
ಚಾ	ಇಸ್ತ್ರೀ	ರಸೀದಿ			

* ಉರ್ದು

ಕಿಮ್ಮತ್ತು	ತಾರೀಖು	ತಾಲೂಕು	ಅಹವಾಲು	ಇಲಾಖೆ	ದರ್ಜೆ
ಬಂದೂಕು	ರುಜು	ಶುರು	ಶಾಮೀಲು		

* ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ

ಅರ್ಜಿ	ಕಚೇರಿ	ಕಾರ್ಖಾನೆ	ಸಲಾಮು	ದರ್ಬಾರು	ಕುರ್ಚಿ
ಕಾಗದ	ಹುಕುಂ	ಹತಾರ	ಸಿಪಾಯಿ		

* ಇಂಗ್ಲಿಷ್

ಬಸ್ಸು	ಕಾರು	ಕಾಲೇಜು	ಲೈಟು	ಪೆನ್ನು	ಡಿಪ್ಲೋಮಾ
ಸೋಪು	ಸ್ಯಾನೇಟರಿ	ಮ್ಯಾಜಿಕ್			

೭) ತದ್ಧಿತಾಂತಗಳು

* ತದ್ಧಿತಾಂತ ನಾಮಗಳು

(ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು – ಗಾರ ,ಕಾರ ,ವಂತ , ಇಗ ,ಆಡಿಗ , ಇಕ . ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು – ಇತಿ , ಇತ್ತಿ ,ಗಿತ್ತಿ ,ತಿ .)

ಮೋಸಗಾರ
ಕನ್ನಡಿಗ
ಹಾವಾಡಿಗ
ಕನ್ನಡಿತಿ

ಬಳೆಗಾರ
ಸಿರಿವಂತ
ಬಳೆಗಾರ್ತಿ /ಬಳೆಗಾರ್ತಿ
ಸಿರಿವಂತೆ

ಕೋಲುಕಾರ
ಹೂವಾಡಿಗ
ಕೋಲುಕಾರ್ತಿ /ಕೋಲುಕಾರ್ತಿ

* ತದ್ಧಿತಾಂತ ಭಾವನಾಮಗಳು (ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು – ತನ, ಇಕೆ, ಪು, ಮೆ)

ಬಡತನ	ಸಿರಿತನ	ಹಿರಿಮೆ
ಜಾಣತನ	ಚಲುವಿಕೆ	ಕಪ್ಪು , ಪೆರ್ಮೆ

* ತದ್ಧಿತಾಂತ ಅವ್ಯಯಗಳು (ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು –ಅಂತೆ ,ವೊಲ್ ,ತನಕ ,ವೋಲು , ವರೆಗೆ ,ಇಂತ ,ಆಗಿ ,ಓಸುಗ)

ಚಂದ್ರನಂತೆ	ಅವನಂತೆ	ಚಂದ್ರನವೊಲ್	ಅವನವೊಲ್	ನನ್ನವೊಲು	ಅವಳವೊಲು
ಮನೆಯವೋಲು	ಇದರವೋಲು	ಕರಡಿಯವೋಲ್	ನದಿಯವೋಲ್	ಮನೆಯತನಕ	ಹಿಮಾಲಯದತನಕ
ಶಾಲೆಯವರೆಗೆ	ಪಟ್ಟಣದವರೆಗೆ	ಇವಳಮಟ್ಟಿಗೆ	ಸುಂದರನಮಟ್ಟಿಗೆ	ನನಗೋಸ್ಕರ	ಬೆಕ್ಕಿಗೋಸ್ಕರ
ಅರ್ಜುನನಸಲುವಾಗಿ	ಕಟ್ಟಡದಸಲುವಾಗಿ	ರಾಧೆಗಿಂತ	ಅದಕ್ಕಿಂತ	ನಿನಗಾಗಿ	ಇದಕ್ಕಾಗಿ
ಮದುವೆಗೋಸುಗ	ಕಾಗೆಗೋಸುಗ	ಅಂಗರಕ್ಷೆಗೋಸುಕ			

೮) ಕೃದಂತಗಳು

* ಕೃದಂತ ನಾಮಗಳು (ಕೃನ್ನಾಮಗಳು)

ವರ್ತಮಾನ ಕೃದಂತ	ಭೂತ ಕೃದಂತ	ನಿಷೇಧ ಕೃದಂತ
ಓಡುವ	ಓಡಿದ	ಓಡದ
ಬಾಳುವ	ಬಾಳಿದ	ಬಾಳದ
ಬರೆಯುವ	ಬರೆದ	ಬರೆಯದ

* ಕೃದಂತ ಭಾವನಾಮ

(ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು– ಟ , ವಿಕೆ ,ಇಕೆ ,ಗೆ , ಉದು ,ಇಗೆ ,ಅವು ,ವು ,ತ ,ವಳಿ ,ಪು .)

ಓಟ	ನೋಟ	ಬಾಳುವಿಕೆ	ಬರೆಯುವಿಕೆ	ಅಂಜಿಕೆ
ನಂಬಿಕೆ	ಉಡುಗೆ	ತೊಡುಗೆ	ನಗುವುದು	ತಿನ್ನುವುದು
ಕೊರೆತ	ಮಾಟ	ನೆನಪು		

* ಕೃದಂತ ಅವ್ಯಯಗಳು

(ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು – ಉತ್ತ ,ಅದೆ ,ದರೆ ,ಅಲು ,ಅಲಿಕೆ ,ಅ, ಇ ,ದು)

ಮಾಡುತ್ತ	ಮಾಡುತ	ಮಾಡದೆ	ಮಾಡಲು	ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ
ಮಾಡ	ಮಾಡಿ	ಬರೆದು		

೯) ದ್ವಿರುಕ್ತಿಗಳು

ಸುಡು ಸುಡು	ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ	ಓಡಿಓಡಿ	ಈಗೀಗ	ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ	ಹೌದುಹೌದು
ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು	ಬಂದೆ ಬಂದೆ	ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು	ಮಾಡು ಮಾಡು	ಮನೆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ	ಕೇರಿ ಕೇರಿಗಳನ್ನು
ಅಗೋ ಅಗೋ	ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ	ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ	ಅಹಹಾ	ಬೇಡ ಬೇಡ	ನಡೆ ನಡೆ
ಸಾಕು ಸಾಕು	ಹೌದ್ಹೌದು	ಆಗಲಿ ಆಗಲಿ	ಇರಲಿ ಇರಲಿ	ಓಡು ಓಡು	ಬೇಗ ಬೇಗ
ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ	ದುಂಡು ದುಂಡಾದ	ಮಂಜು ಮಂಜು	ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ	ಮೊತ್ತ ಮೊದಲು	ಕಟ್ಟ ಕಡೆಗೆ
ಕಡೆ ಕಡೆಗೆ	ನಡು ನಡುವೆ	ನಟ್ಟನಡುವೆ	ಬಟ್ಟ ಬಯಲು	ತುತ್ತ ತುದಿ	ಕೊನೆ ಕೊನೆಗೆ
ತಿರು ತಿರುಗಿ	ಹಚ್ಚ ಹಸಿರು	ಭಲೇ ಭಲೇ	ನಗು ನಗು	ಜೋರು ಜೋರಾಗಿ	ಚೂರು ಚೂರಾಗಿ

೧೦) ಜೋಡು ನುಡಿ

ಸತಿ ಪತಿ	ಕೆನೆ ಮೊಸರು	ಹಾಲ್ಜೇನು
ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ	ಕಾಫೀ ಗೀಫೀ	ಹುಳ ಹುಪ್ಪಡಿ

ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ	ದೇವರು ಗೀವರು	ಸೊಪ್ಪು ಸದೆ

೧೧) ಅವ್ಯಯಗಳು

* ಸಾಮಾನ್ಯಾವ್ಯಯಗಳು

ಬೇಗನೆ	ಮೆಲ್ಲಗೆ	ಸೊಗಸಾಗಿ
ಸುಮ್ಮನೆ	ತಟ್ಟನೆ	ತರುವಾಯ
ಹಾಗೆ	ಅಂತೂ	ಬೇರೆ
ಬಳಿಕ	ಕೂಡಲೆ	ಚೆನ್ನಾಗಿ

* ಅನುಕರಣಾವ್ಯಯಗಳು

ಚಟ ಚಟ	ಕರ ಕರ	ಚುರು ಚುರು
ಧಗ ಧಗ	ರೊಯ್ಯನೆ	ಸುಯ್ಯನೆ
ಘುಳು ಘುಳು	ದಡ ದಡ	ಗುಜು ಗುಜು

* ಭಾವಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳು

ಆಹಾ !	ಭಳಿರೆ !	ಅಯ್ಯೋ !
ಓಹೋ !	ಹೋ !	ಅ: !
ಆ: !	ಓ !	

* ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಾವ್ಯಗಳು

ಅಹುದು	ಸಾಕು	ಅಲ್ಲ
ಹೌದು	ಬೇಡ	ಉಂಟು

* ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯಗಳು

ಮತ್ತು	ಅಥವಾ	ಆದ್ದರಿಂದ
ಊ	ಉಂ	ಅಲ್ಲದೆ

* ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯಗಳು

ಅವನೇ	ಅದುವೇ	ನೀನೇ
ಅವಳೇ	ಅವರೇ	ಅದೇ

೧೨) ನಾಮಪದ

* ರೂಢನಾಮ

ನದಿ	ಪರ್ವತ	ಊರು

ಮನುಷ್ಯ	ದೇಶ	ಪ್ರಾಣಿ

*** ಅಂಕಿತನಾಮ**

ಸಹದೇವ	ಧರ್ಮರಾಯ	ರಾಹುಲ
ಕಮಲಾಕ್ಷ	ಭೀಮ	ರಾಮ

*** ಅನ್ವರ್ಥನಾಮ**

ವ್ಯಾಪಾರಿ	ವಿದ್ವಾಂಸ	ವಿಜ್ಞಾನಿ
ಪೂಜಾರಿ	ಶಿಕ್ಷಕ	ಪಂಡಿತ

*** ಗುಣವಾಚಕ ನಾಮಪದ**

ಒಳ್ಳೆಯ	ಕೆಟ್ಟ	ದೊಡ್ಡದು
ಹಳತು	ಹಳೆಯ	ಹೊಸದು

*** ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ನಾಮಪದ**

ಹನ್ನೆರಡು	ಐವತ್ತು	ಎಂಬತ್ತು

*** ಸಂಖ್ಯೇಯವಾಚಕ ನಾಮಪದ**

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ	ಎಂಬತ್ತನೆಯ	ಮೂವರು

*** ಭಾವನಾಮಗಳು**

ಕೆಂಪು	ಹಿರಿಮೆ	ನೋಟ
ಆಟ	ಮಾಟ	ಪೆರ್ಮೆ

*** ಪರಿಮಾಣವಾಚಕ ನಾಮಪದ**

ಅಷ್ಟು	ಎಷ್ಟು	ಹಲವು
ಅನಿತು	ಇನಿತು	ಕೆಲವು

*** ದಿಗ್ವಾಚಕ ನಾಮಪದ**

ಮೂಡಣ	ಪಡುವಣ	ಈಶಾನ್ಯ
ಆಗ್ನೇಯ	ಬಡಗಣ	ತೆಂಕಣ

೦೩) **ಸರ್ವನಾಮ** *** ಪುರುಷಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು**

ಪುರುಷಗಳು	ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಉತ್ತಮ	ನಾನು	ನಾವು
ಮಧ್ಯಮ	ನೀನು	ನೀವು
ಪ್ರಥಮ/ ಅನ್ಯಪುರುಷ	ಅವನು , ಅವಳು,ಅದು, ಇವನು,ಇವಳು	ಅವರು , ಇವು

*ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು

ಯಾರು ?	ಏನು ?	ಯಾವುದು ?

* ಆತ್ಮಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು

ತಾನು	ತಾವು	ತನ್ನ	ತಮ್ಮ

14) ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

* ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು(ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು)

ಕೊಡು	ಬಿಡು	ಉಣ್ಣು	ತಿನ್ನು	ಉಜ್ಜು	ತಿದ್ದು	ಮುಚ್ಚು

* ಅಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು (ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು)

ಮಲಗು	ಓಡು	ಬದುಕು	ಹೋಗು	ನಾಚು

* ವಿಧ್ಯರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

ಮಾಡಲಿ	ತಿನ್ನಲಿ	ಓದಲಿ

* ನಿಷೇಧಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

ಮಾಡನು	ತಿನ್ನಳು	ಓದರು

* ಸಂಭವನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

ಮಾಡಿಯಾನು	ತಿಂದಾಳು	ಓದಿಯಾರು

15) ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು

ವಿಭಕ್ತಿಯ ಹೆಸರು	ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳು	ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು		ಉದಾಹರಣೆ (ಹಳಗನ್ನಡ)	ಉದಾಹರಣೆ (ಹೊಸಗನ್ನಡ)
		ಹಳಗನ್ನಡ	ಹೊಸಗನ್ನಡ		
ಪ್ರಥಮಾ	ಕರ್ತೃರ್ಥ	ಮ್	ಉ	ಸಾವಿತ್ರಿಯುಮ್	ಸಾವಿತ್ರಿಯು
ದ್ವಿತೀಯಾ	ಕರ್ಮಾರ್ಥ	ಅಮ್	ಅನ್ನು	ಸಾವಿತ್ರಿಯಂ	ಸಾವಿತ್ರಯನ್ನು
ತೃತೀಯಾ	ಕರಣಾರ್ಥ	ಇಂ ,ಇಂದಂ,ಇಂದೆ	ಇಂದ	ಸಾವಿತ್ರಿಯಿಂ	ಸಾವಿತ್ರಿಯಿಂದ
ಚತುರ್ಥೀ	ಸಂಪ್ರದಾನ	ಗೆ ,ಕೆ,ಕ್ಕೆ	ಗೆ,ಇಗೆ.ಕೆ,ಅಕ್ಕೆ	ಸಾವಿತ್ರಿಂಗೆ	ಸಾವಿತ್ರಿಗೆ
ಪಂಚಮೀ	ಅಪಾದಾನ	ಅತ್ತಣಿಂ, ಅತ್ತಣಿಂದಂ, ಅತ್ತಣಿಂದೆ .	ದೆಸೆಯಿಂದ	ಸಾವಿತ್ರಿಯತ್ತಣಿಂ	ಸಾವಿತ್ರಿಯದೆಸೆಯಿಂದ
ಷಷ್ಠೀ	ಸಂಬಂಧ	ಅ	ಅ	ಸಾವಿತ್ರಿಯ	ಸಾವಿತ್ರಿಯ
ಸಪ್ತಮೀ	ಅಧಿಕರಣ	ಒಳ್ / ಒಳು	ಅಲ್ಲಿ /ಅಲಿ	ಸಾವಿತ್ರಿಯೊಳ್	ಸಾವಿತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

16) ಲೇಖನ ಚಿಹ್ನೆಗಳು

ಪೂರ್ಣ ವಿರಾಮ :–(.) ಒಂದು ಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪೂರ್ಣವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು.

ಉದಾ – ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ವೇಳೆಗೆ ಬರಬೇಕು.

ಅರ್ಧ ವಿರಾಮ :– (;) ಅನೇಕ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳು ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿದ್ದಾಗ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳು ಮುಗಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಈ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುವುದು .

ಉದಾ–ತಾವು ಕಡಿಮೆ ಮಾತನಾಡಿದ್ದೀರಿ ; ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ.

ಅಲ್ಪ ವಿರಾಮ :– (,) ಸಂಬೋಧನೆಯ ಮುಂದೆ ಹಾಗೂ ಕರ್ತೃ , ಕರ್ಮ , ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಬರುವಾಗ ಕೊನೆಯ ವಿಶೇಷಣ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವುಗಳ ಮುಂದೆ ಅಲ್ಪ ವಿರಾಮ ಬಳಸಬೇಕು.

ಉದಾ–ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿ , ರಟ್ಟು , ಪೆನ್ಸಿಲ್ , ಬೆಂಕಿಕಡ್ಡಿ ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಚಿಹ್ನೆ:– (?) ಪ್ರಶ್ನ ರೂಪದ ಪದ ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳ ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುವುದು.

ಉದಾ–ಆವುದೀ ಮರುಳು ?

ಭಾವಸೂಚಕ ಚಿಹ್ನೆ:– (!) ಹರ್ಷ , ಆಶ್ಚರ್ಯ , ಸಂತೋಷ ,ವಿಷಾದ , ದು:ಖ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪದಗಳ ಮುಂದೆ ಈ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುವುದು.

ಉದಾ– ಅಯ್ಯೋ ! ಹೀಗಾಗಬಾರದಿತ್ತು !

ಉದ್ಧರಣ ಚಿಹ್ನೆ :– (" ") ಒಬ್ಬರು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನೇ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಬರೆಯುವಾಗ ಈ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುವುದು.

ಉದಾ– "ಶಿಕ್ಷಣವು ಕೆಲವೇ ಜನರ ಸೊತ್ತಾಗದೆ ಪ್ರಗತಿಪರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಆಜನ್ಮಸಿದ್ಧ ಹಕ್ಕಾಗಬೇಕು" ಎಂದು ಸರ್. ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರು ಹೇಳಿದರು .

ವಾಕ್ಯವೇಷ್ಟನ ಚಿಹ್ನೆ :– (' ') ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ , ಅನ್ಯ ಬಾಷೆಯ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ ಈ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುವುದು.

ಉದಾ– ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಇಂಗ್ಲಿಷ್' , 'ಪರ್ಷಿಯನ್' , ' ಪೋರ್ಚ್‌ಗೀಸ್' ಭಾಷೆಗಳ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆವರಣ ಚಿಹ್ನೆ :– ( ) ಒಂದು ಪದವನ್ನೋ ವಾಕ್ಯವನ್ನೋ ಹೇಳಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದವನ್ನು ವಾಕ್ಯವನ್ನೋ ಹೇಳುವಾಗ ಈ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ– ನೀರನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿದರೆ ಆಮ್ಲಜನಕ (ಆಕ್ಸಿಜನ್) ಜಲಜನಕ (ಹೈಡ್ರೋಜನ್) ಗಳು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಚಿಹ್ನೆ :– (:–) ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ವಿವರಣೆ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಇದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗತ್ತದೆ.

17) ವಾಕ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಕ್ಯ:– ಒಂದು ಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾಪದದೊಂದಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಕ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ– ಕಾರವಾರದಲ್ಲಿ ಮಲೇರಿಯಾ ಹಬ್ಬಿ , ವೀರೇಶ್ವರ ಪಾಠಕರವರ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿ , ಅವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ವರ್ಗಾವಣೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಆಯಿತು.

ಸಂಯೋಜಿತ ವಾಕ್ಯ :– ಸ್ವತಂತ್ರ ವಾಕ್ಯಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಅನೇಕ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳೊಡನೆ ಒಂದು ಪೂರ್ಣಾಭಿಪ್ರಾಯದ ವಾಕ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಸಂಯೋಜಿತ ವಾಕ್ಯವೆನ್ನಿಸುವುದು.

ಉದಾ– ಕಾರವಾರದಲ್ಲಿ ಮಲೇರಿಯಾ ಹಬ್ಬಿತ್ತು ; ಆದ್ದರಿಂದ ವೀರೇಶ್ವರ ಪಾಠಕರವರು ಮಲೇರಿಯಾದಿಂದ ಬಳಲಬೇಕಾಯಿತು; ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಮಿಶ್ರ ವಾಕ್ಯ :- ಒಂದು ಅಥವಾ ಅನೇಖ ವಾಕ್ಯಗಳು ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧೀನಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮಿಶ್ರ ವಾಕ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಉದಾ- ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೋಟಾರು ಕಾರ್ಖಾನೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರಾದರೂ ಅವರ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಾಗ ಅವರು ಬಹುವಾಗಿ ಮರುಗಿದರು.

18) ಅಲಂಕಾರಗಳು

* ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ

ಶಬ್ದ ಅಥವಾ ಪದಗಳ ಜೋಡಣೆಯ ಚಮತ್ಕಾರದ ಮೂಲಕ ಕಾವ್ಯ ಅಥವಾ ಮಾತಿನ ಸೌಂದರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ಅದು ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ.

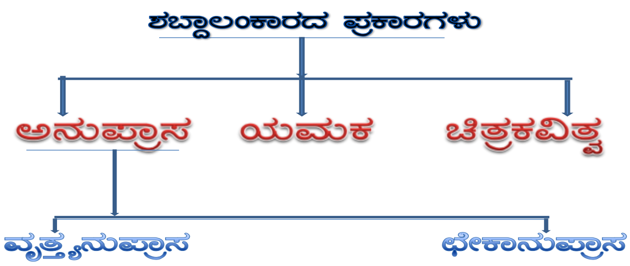

ವೃತ್ತ್ಯನುಪ್ರಾಸ:- ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರಗಳು ಪದ್ಯದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದರೆ ಅಂದರೆ ಪುನರಾವರ್ತನೆಗೊಂಡರೆ ಅದು ವೃತ್ತ್ಯನುಪ್ರಾಸ.

ಉದಾ ಎಳೆಗಿಳಿಗಳ ಬಳಗಗಳು ನಳನಳಸಿ ಬೆಳೆದ
ಕಳವೆಯ ಎಳೆಯ ಕಾಳಿಗೆ ಎಳಸಿ ಬಂದವು

ಛೇಕಾನುಪ್ರಾಸ :-ಎರಡೆರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳು ಪುನರಾವರ್ತನೆಗೊಂಡರೆ ಅದು ಛೇಕಾನುಪ್ರಾಸ.

ಉದಾ -

ಕೆಲದೊಳ್ ಪುಳಿಂದಿಯಿರೆ ಪೆ ।
ರ್ಬುಲಿ ಬಂದೊಡಮಂಜನಳ್ಕ *ನೋಡಂ ನೋಡಂ* ॥
ಚಲದಿಂ *ಕಾಡಂ ಕಾಡಂ* ।
ಸಲೆ ಪಸಿವಂ ಮರೆದು ತಣಿದು *ಬೇಡಂ ಬೇಡಂ* ॥

ಯಮಕ:- ಮೂರು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಪದವಾಗಲಿ , ಪದಭಾಗವಾಗಲಿ ಒಂದು ಪದ್ಯದ ಆದಿ , ಮಧ್ಯ ಅಥವಾ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ಪುನ: ಪುನ: ಬಂದರೆ ಅದು ಯಮಕ ಅಲಂಕಾರ.

ಉದಾ -

ಅಮಳ್ಗಳ್ ನಯವಿಕ್ರಮಗುಣ ।

ದಮಳ್ಗಳ್ ನೃಪಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಣತರವರಂ ॥

ಸಮರದೊಳಗಗ್ರ ಶೌರ್ಯಂ ।

ಸಮರಸ ಸಂಪನ್ನನಾವನುದಾರನಪ್ಪನ್।

ಚಿತ್ರಕವಿತ್ವ

ಪ್ರೌಢಪಂಡಿತ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಕೌಶಲದಿಂದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ,ಪದಗಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ ಪದ್ಯರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಕವಿತ್ವ ಅಥವಾ ಬಂಧ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಇದರಲ್ಲಿ ನಿರೋಷ್ಠ್ಯ , ತಾಲವ್ಯ , ಏಕಾಕ್ಷರ,ದ್ವ್ಯಕ್ಷರ,ತ್ರ್ಯಕ್ಷರ ,ಹಾರಬಂಧ ,ಮುರಜಬಂಧ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ.

ಉದಾ:–

"ನನ್ದನ ನನ್ದನ ನಿನ್ನೊ
ನನ್ದದ ಮೈ ಮುನ್ದೆನಿನ್ದುದೆನ್ದೆನೆ ಮುದದಿ
ನ್ದನ್ದಿನ್ದುನ್ದೆನ್ನದೆ ನೀ
ನೆನ್ದುಂ ಮನ್ನನದೆ ನೆಮ್ಮಿನಿನ್ದೀಮುದದಿಂ"

ಇಲ್ಲಿ ಕವಿ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳ್ನು ಬಳಸಿದ್ದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಶಬ್ದಾಟದಂತಿದೆ.

ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ

ಅರ್ಥ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೇ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ.

ಇದರಲ್ಲಿ ೧೦೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಲಂಕಾರಗಳಿವೆ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡೋಣ.

೧) ಉಪಮಾ ಅಲಂಕಾರ

೨) ರೂಪಕ ಅಲಂಕರ

೩) ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಅಲಂಕಾರ

೪) ದೃಷ್ಟಾಂತ ಅಲಂಕಾರ

೫) ಶ್ಲೇಷಾ ಅಲಂಕಾರ

೬) ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸ ಅಲಂಕಾರ

೧) ಉಪಮಾ ಅಲಂಕಾರ :- ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳ ನಡುವೆ ಅಂದರೆ ಉಪಮೇಯ ಹಾಗೂ ಉಪಮಾನಗಳ ನಡುವೆ ಅರ್ಥಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಹೋಲಿಕೆ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಅದು ಉಪಮಾ ಅಲಂಕಾರ.

* ನೀಚರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವು ಹಾವಿಗೆ ಹಾಲೆರೆದಂತೆ
* ಭೀಮ ದುರ್ಯೋಧನರು ಮದಗಜಗಳಂತೆ ಹೋರಾಡಿದರು.
* ಒಳಗಿನ ಮಂದಿ ಗುಂಡು ಹೊಡಿಸಿದರೊ ಮುಂಗಾರಿ ಸಿಡಿಲ ಸಿಡಿದ್ಹಾಂಗ.
* ಸಿಡಿಲ ಸಿಡಿದ್ಹಾಂಗ ಗುಂಡು ಸುರಿದಾವ.
* ಸತಿಪತಿಗಳೊಂದಾಗದವನ ಭಕ್ತಿ ಅಮೃತದೊಳು ವಿಷ ಬೆರೆದಂತೆ .
* ಸಾಮಗ್ರಿ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ಸಾಧನೆ ತಪಸ್ಸು ಮರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬೆಳೆದ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಯಂ ಪೂರ್ಣತೆ ಇಲ್ಲ.
* ಬಳಾರಿಯ ಮನೆಯಂ ಪರಕೆಯ ಕುರಿಯಂ ಪುಗಿಸುವಂತೆ ವಟವಿಟಪಿ ಕೋಟರಕುಟೀರಾಂತರಮಂ ಪುಗಿಸಿ.
* ದುಷ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯ ಮನೆಯೊಳ್ ಕಿಚ್ಚನಿಕ್ಕುವಂತೆ .
* ಮರನೇರಿದ ಮರ್ಕಟನಂತೆ .
* ಅಂದಣವೇರಿದ ಸೊಣಗನಂತೆ .
* ನುಡಿದರೆ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರದಂತಿರಬೇಕು .
* ನುಡಿದರೆ ಮಾಣಿಕ್ಯದ ದೀಪ್ತಿಯಂತಿರಬೇಕು .
* ನುಡಿದರೆ ಸ್ಫಟಿಕದ ಶಲಾಕೆಯಂತಿರಬೇಕು .

೨) ರೂಪಕ ಅಲಂಕಾರ

ಉಪಮೇಯ ಹಾಗೂ ಉಪಮಾನಗಳ ನಡುವೆ ಅಭೇದ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳುವುದೇ ರೂಪಕ ಅಲಂಕಾರ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಭೇದ ರೂಪಕ ಮತ್ತು ತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಪಕ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ .

ಉದಾ :-

* ಅಳ್ಳಿರಿಯುತಿಪ್ಪ ಎಮ್ಮ ಒಡಲಬೇಗೆಯ ಬೆಂಕಿಯುರಿ ನಿನ್ನನಿರಿಯದೆ ಪೇಳು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ .
* ಮಾರಿಗೌತಣವಾಯ್ತು ನಾಳಿನ ಭಾರತ
* ಶೋಕದುಲ್ಕೆ
* ಕನಸಿನಿರುಳ
* ಸೀತೆಯ ಮುಖಕಮಲ ಅರಳಿತು .

೩) ದೃಷ್ಟಾಂತ ಅಲಂಕಾರ

ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಬಿಂಬ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿ ಬಂದರೆ ಅದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಅಲಂಕಾರ .

ಉದಾ – ಮಾತು ಬಲ್ಲವನಿಗೆ ಜಗಳವಿಲ್ಲ ; ಊಟ ಬಲ್ಲವನಿಗೆ ರೋಗವಿಲ್ಲ.

೪) ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರ

ಉಪಮೇಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಥವಾ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಉಪಮಾನವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸುವುದೇ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರ.

ಉದಾ–ಅಚ್ಛೋದ ಸರೋವರವು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲು ಮಾಡಿಟ್ಟ ರನ್ನಗನ್ನಡಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಶೋಭಿಸಿತು.

೫) ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸ ಅಲಂಕಾರ

ಒಂದು ವಿಶೇಷ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ವಿಶೇಷ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವುದೇ ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸ ಅಲಂಕಾರ.

ಉದಾ – * ಆತನು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದು ಉತ್ತೀರ್ಣನಾದನು . ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯೊಂದು ಲೆಕ್ಕವೇ ?

* ಜಲನಿಧಿಜಲಮಂ ಜಲಭೃ ।
ತ್ಕುಲಕ್ಕೆ ನಲಿದಿತ್ತುದತ್ತಮಿತ್ತನದೀನಿ ।
ರ್ಮಲ ಸಲಿಲಂ ದೊರೆದುದು ಗಡ ।
ನೆಲದೊಳ್ ಕೊಟ್ಟಂಗೆ ಬಡತನಂ ಬಂದಪುದೇ ॥

೬) ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರ

ಒಂದು ಪದವು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಕೊಡುವಂತಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಪದಕ್ಕೆ ' ಶ್ಲೇಷ ಪದ ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಇಂತಹ ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲ ಪದಗಳಿರುವ ಅಲಂಕಾರವೇ ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರ.

ಉದಾ – ಅತಿಶಯ ಪದಾರ್ಥ ನಿಕರ ।
ಪ್ರತೀತಿಯಂ ಪಡೆವ ಪಾದ ವಿನ್ಯಾಸಂ ಭೂ ॥
ನುತಮಾಗದಲ್ತೆನಿರ್ದೋ ।
ಷತೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಸಮಂತು ಕವಿಗಂ ರವಿಗಂ ॥

೧೯) ಛಂದಸ್ಸು

ಕಂದ ಪದ್ಯ

ಉದಾ :- ೧) ಅತಿಕುಟಿಲಮನಂ ಧನಲು
ಬ್ಧತೆಯಿಂದಂ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ನುಡಿದಂ ಪುಸಿಯಂ
ಮತಿಗೆಟ್ಟು ' ತಸ್ಕರಸ್ಯಾ
ನೃತಂ ಬಲಂ' ಎನಿಪ ವಾಕ್ಯವಂ ನೆನೆಯುತ್ತುಂ .

೨) ನೀನುಳ್ಳೊಡೆಲ್ಲರೊಳರೆಮ ।
ಗೇನುಮಳಲ್ ಮನದೊಳಿಲ್ಲದೆಂತೆನೆ ಮಗನೇ ॥
ಭಾನುವೆ ಸಾಲದೆ ಪಗಲೆನಿ ।
ತಾನುಂ ದೀವಿಗೆಗಳುರಿದೊಡೇಂ ನಂದಿದೊಡೇಂ ॥

೩) ಒಡೆಯಲ ಜಾಂಡಂ ಕುಲಗಿರಿ ।
ಕೆಡೆಯಲ್ ನಡುಗಲ್ಕೆಧಾತ್ರಿ ದಿವಿಜರ್ ಶೆಡೆಯ ॥
ಲ್ತೊಡರಿಸು ವಿನಂಜಟಾಸುರ ।
ಹಿಡಿಂಬ ಬಕವೈರಿ ಸಿಂಹನಾದಂಗೆಯ್ದಂ ॥

ಷಟ್ಪದಿ

ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ

ಏನು ಹೇಳೈ ಕರ್ಣ ಚಿತ್ತ
ಗ್ಲಾನಿ ಯಾವುದು ಮನಕೆ ಕುಂತೀ
ಸೂನುಗಳ ಬೆಸಕೈಸಿಕೊಂಬುದು ಸೇರದೇ ನಿನಗೆ
ಹಾನಿಯಲ್ಲೆನ್ನಾಣೆ ನುಡಿ ನುಡಿ
ಮೌನವೇತಕೆ ಮರುಳುತನ ಬೇ
ಡಾನು ನಿನ್ನಪದೆಸೆಯ ಬಯಸುವನಲ್ಲ ಕೇಳೆಂದ

ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿ

ಉರ್ವಿಯೊಳ್ ಕೌಸಲ್ಯೆ ಪಡೆದ ಕುವರಂ ರಾಮ
ನೊರ್ವನೇ ವೀರನಾತನ ಯಜ್ಞ ತುರಗಮಿದು
ನಿರ್ವಹಿಸಲಾರ್ಪರಾರಾದೊಡಂ ತಡೆಯಲೆಂದಿರ್ದ ಲೇಖನವನೋದಿ
ಗರ್ವಮಂ ಬಿಡಿಸದಿರ್ದೊಡೆ ತನ್ನ ಮಾತೆಯಂ
ಸರ್ವಜನಮುಂ ಬಂಜೆಯೆನ್ನದಿರ್ದಪುದೆ ತನ
ಗುರ್ವತೋಳ್ಗಳಿವೇತಕೆಂದು ಸಲೆ ವಾಸಿಯಂ ತೊಟ್ಟು ಲವನುರಿದೆದ್ದನು

* ಖ್ಯಾತ ಕರ್ಣಾಟಕ ವೃತ್ತಗಳು

* ಉತ್ಪಲ ಮಾಲಾ ವೃತ್ತ

ಉದಾ :–

ಮೇದಿನಿಯಂ ಕ್ರಮಕ್ರಮದೆ ಪರ್ವಿದುದಾತನಭೋವಿಭಾಗಮಾ
ಚ್ಛಾದಿತಜ್ಝುಖಂ ವ್ಯವಹಿತಾಖಿಲದೃಷ್ಟಿಪಥಂ ತಮಾಲ ಭೃಂ
ಗೋದರ ನೀರದಾಗಮ ಘನ ಪ್ರಕರಾಂಜನ ಪುಂಜ ಕೋಕಿಲಾ
ಬ್ಜೋದರಕಾಯಕಾಂತಿ ಶಿತಿಕಂಠಗಳಪ್ರತಿಮಪ್ರಭಂ ತಮಂ

* ಚಂಪಕ ಮಾಲಾ ವೃತ್ತ

ಉದಾ;–

ಕುರುಕುಳನಂದನಂ ಪವನನಂದನನೆಂಬ ಮದಾಂಧಗಂಧಸಿಂ
ಧುರಮೆ ಕರುತ್ತು ಪಾಯೆ ಪಡಲಿಟ್ಟವೊಲಾದುದು ಪುಣ್ಯದೊಂದು ಪೆ
ರ್ಮರನುಳಿವಂತೆ ನೀನುಳಿದೆಯಿನ್ನಿರಿವನ್ನರುಮಿಲ್ಲ ಮುತ್ತರುಂ
ಕುರುಡರುಮೆನ್ನದೆಮ್ಮ ನುಡಿಗೇಳ್ ಮಗನೇ ಬಗೆ ತಂದೆಗಿಂಬುಕೆಯ್

* ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತ ವೃತ್ತ

ಉದಾ

ಎನಗಂ ಪಾಂಡುಗಮಿಲ್ಲ ಭೇದಮಿಳೆಯಂ ಪಚ್ಚಾಳ್ವಮಾ ಪಾಂಡುನಂ
ದನರುಂ ಸೈದರೆ ನಿನ್ನೊಳೀ ಕಲಹಮುಂ ನಿನ್ನಿಂದಮಾಯ್ತೆಂದೊಡಿಂ
ಮುನಿವೈ ಗಂಗೆಯ ಪೆರ್ಮಗಂಗೆ ಘಟಸಂಭೂತಂಗೆ ಕರ್ಣಂಗಸಾ
ಧ್ಯನೊಳಾ ಗಾಂಡಿವಿಯೊಳ್ ಕರುತ್ತಿರಿವರಾರಿಂ ಮಾಡುವಂ ಸಂಧಿಯಂ.

*ಅಕ್ಷರ ಗಣದ ಸೂತ್ರ

ಗುರು ಲಘು ಮೂರಿರೆ ಮ–ನ– ಗಣ ।
ಗುರು ಲಘು ಮೊದಲಲಿ ಬರಲು ಭ– ಯ–ಗಣಮೆಂಬರ್ ॥
ಗುರು ಲಘು ನಡುವಿರೆ ಜ–ರ–ಗಣ ।
ಗುರು ಲಘು ಕೊನೆಯಲಿ ಬರಲು ಸ–ತ – ಗಣಮಕ್ಕುಂ ॥

* ಖ್ಯಾತ ಕರ್ಣಾಟಕ ವೃತ್ತಗಳ ಸೂತ್ರ

ಗುರುವೊಂದಾದಿಯೊಳುತ್ಪಲಂ ಗುರುಮೊದಲ್ ಮೂರಾಗೆ ಶಾರ್ದೂಲಮಾ ।

ಗುರುನಾಲ್ಕಾಗಿರಲಂತು ಸ್ರಗ್ಧರೆ ಲಘುದ್ವಂದ್ವಂ ಗುರುದ್ವಂದ್ವಮಾ ।

ಗಿರೆ ಮತ್ತೇಭ ಲಘುದ್ವಯ ತ್ರಿಗುರುವಿಂದಕ್ಕುಂ ಮಹಾ ಸ್ರಗ್ಧರಾ ।

ಹರಿಣಾಕ್ಷೀ , ಲಘು ನಾಲ್ಕು ಚಂಪಕಮಿವಾರುಂ ಖ್ಯಾತಕರ್ಣಾಟಕಂ ॥

ರಗಳೆ

* ಉತ್ಸಾಹ ರಗಳೆ

ಉದಾ :–

೧) ಕುಳಿರ್ವ ಪೂಗೊಳಂಗಳಲ್ಲಿ
ತಳಿರ ಕಾವಣಂಗಳಲ್ಲಿ
೨) ಮಾವಿನೆಡೆಯೊಳಾಡುತುಂ
ಪಾಡನೆಯ್ದೆ ಕೇಳುತಂ

* ಮಂದಾನಿಲ ರಗಳೆ

ಉದಾ :–

೧) ಪಂಕಜದಂತಿರೆ ಪುಟ್ಟಿದಳೊಲವಿಂ
ಪಂಕವನೆಂದುಂ ಪೊರ್ದದೆ ನಲವಿಂ

೨) ಸುತ್ತಲುಂ ಪರಿವಜರಿವೊನಲ್ಗಳಿಂ
ಎತ್ತಲುಂ ನಲಿವ ಪೊಸನವಿಲ್ಗಳಿಂ

* ಲಲಿತ ರಗಳೆ

ಉದಾ :–

ಸೊಂಪಿನಿಂ ಕಂಪಿಡುವ ಸಂಪಗೆಗಳಂಕೊಂಡು

ಹೊಂಪೆಸೆವ ಹೊಂಗೇದಗೆಯ ಹೂಗಳಂಕೊಂಡು.

*** ಪ್ರಾಸ**

*** ಸಿಂಹ ಪ್ರಾಸ :–** ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರದ ಹಿಂದಿನ ಸ್ವರವು ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಸಿಂಹ ಪ್ರಾಸ.

*** ಗಜ ಪ್ರಾಸ :–** ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರದ ಹಿಂದಿನ ಸ್ವರವು ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಗಜ ಪ್ರಾಸ.

*** ವೃಷಭ ಪ್ರಾಸ :–** ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರದ ಹಿಂದೆ ಅನುಸ್ವಾರವಿದ್ದರೆ ಅದು ವೃಷಭ ಪ್ರಾಸ.

*** ಅಜ ಪ್ರಾಸ :–** ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರದ ಹಿಂದೆ ವಿಸರ್ಗವಿದ್ದರೆ ಅದು ಅಜ ಪ್ರಾಸ.

*** ಶರಭ ಪ್ರಾಸ :–** ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಎರಡು ಮೂರು ವ್ಯಂಜನಗಳು ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಶರಭ ಪ್ರಾಸ.

*** ಹಯ ಪ್ರಾಸ :–** ಒಂದೇ ಜಾತಿಯ ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳು ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಹಯ ಪ್ರಾಸ.

*** ಯತಿ**

ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದುವಾಗ ಅಥವಾ ಹಾಡುವಾಗ ಉಸಿರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಸ್ಥಳವೇ ಯತಿ

*** ಅಂಶ ಗಣ**

೧) ಬ್ರಹ್ಮ ಗಣ ೨) ವಿಷ್ಣು ಗಣ ೩) ಶಿವ ಗಣ (ರುದ್ರ)